

iskupljene, da mi izkažete svoje duboko poštovanje. Toremtem! Ja nobih blj u svojoj magjarskoj priestolnici nikad ni sa njan, da du nasi u ovoj našoj krasnoj Hrvatskoj toliko dijeli rodoljuba i otac domovine, koji usav svog visok položaj svog plemene miledećeg gospodara te se uvijek pokazati njegovom poniznim i krotkim drugovima. Brdo! Ponižnost je jedna izmed nejkrasnijih hrvatskih krijeosti; te sam uzvišeni udioši i uzor svijih nas, kazd je Blaženi krotki, jer njihovo je kraljevstvo nobosko! Gospodo, brdo! Uzrađejo li Vlak i u napred, budite uvjereni, da nedugo vodo proteći našim svetim rukama Dunavom i Tisom, a mi smo potruditi nas uzvišeni olj. U to mame zahvaljuj. — Vam se najdražnije, kličem: Eljen Magyarorszag! "Eljen" odjeknut da obolom dvoranom, te "visoka gospoda" kolebaču i gurajuće izpraniti do gospodsku salu te despijeti u svoj stan ako no prije, a to kad bude pješao — po treći put zakukrakao!

Toliko o programu utravnjeg komora! Kako jo vod običaj po katoličkom svetu, slavio se i u našem Zagrebu dne 1. i 2. o. m. blagdan svih svetih i svih duha. Previ dan pred podne bila je u pravoslavni crkvi svetinja služba božja, kao drugo blagdano, doklo nista osobita, ali im interesantnije bilo je po podne. Ono malo sunđanskih traka, što se bilo pomalo malo pred podne, zavuklo se groznidavo na oblači i klesa podola krov, kao na jugom. Nobe i semja sili su u sklad, al u žalostan sklad, kao da bi htjeli narod sjeliti na tušnu usponomo skopljana u ovaj dan. Nepregledna povorka kralja i hrvatskih svih sljedova vido se po blatu i kli; tko po jedan, tko po više vlonaca u rukama po Kaptolu i Novoj Vesi nepravim mrtvačkom grudu, u smrtno-tajanstveni Mirogoj, krasno magrobočko centralno groblje, bio je olij svakog Zagrebačkog, buči on kakvo mu god vjere, kakve mu god narodnosti; u Mirogoju obnavlja se svatko svaki se avojski milinci i drugih, Hrboj i natplijajućim gorkim suzama onu grudu zemlje, pod kojom lože njihovo kosti. Na svadisom novu ditaru se ajuto i tugu; kod svakog groba vido se otet ili majku sa svojom drobnom dječicom u crnoj zavjeti, djevojke i mladiće, gdje pale svjedo i rješo grobovnu spomeniku svog pokojnika. Nohotice pali i sruši kraljice, niz leo stupiv u ono posvojeno mjesto u arkadah u hrv. Pantheonu, u kojem podnevnim osmnom onih voljikih duhova, koji su jedino svatim blistrim unom, svojom nadarujedom pljemom, odjokom plomnenog budeću svog karkog srca, poput Orton monili k sobi nosačevo i zabluđujuće dade hrvatskoga naroda. Na takvoj hodo hrvatski narod ušao nikad naboraviti; niko ikad, tođe on naj dušul dan sjetiti se u njihovih ostankama i ovjencati grob njihov, kašto i ovo godino, na vdomu usponomo. Nad grobom ih proporođitelja hrvatskih odjekova pjevanjem društva: "Sloboda", pod ravnjanjem g. J. Leventika, tuziljku, skladanu po F. S. Vilhuru, a "Sloga". Nad grobom, od Blenentu i tuziljku od Rudovacki, I grobal spomenel nešlih volkana Petra Proradovića i Augusta Šonca izrađenim po našem umjetniku Rondoliju u Tratu, bijelu razsvetljenu i ljepe nakladi. Promatrajući Mirogoj s uzvišenog mjesto — arkadah,

stvorio se pred tobom prizor, koji ti je a da i druga stranka (valjda neod-potresao dušom i telom. Kamo goder ti visna?) bi imala odkazati Madjarom u nekoj godini, kad je ovi kršte i kad je sklopljena bez sudjelovanja Dalmacije, to tražiti sjedinjenje na temelju hrvatskog državnog prava, Izjavlja, da bi glasovao proti sjedinjenju, kad bi ga se htjelo provesti u smislu kako to saborska voćina misli. Govori proti se u Josaphatu, da oku svoju pošljednju osudu — Osim Mirogoju bijaku i svu drugu zagrebačku stariju groblja puna po-bačnjeg naroda; tako groblje sv. Roka i sv. Petra, a posebno nameđe spomenuti groblje sv. Jurja, gdje počivali dragocjeno Markovom trgu slobom našeg sadašnjeg prijatelja, koji nam se pokazao onaj užljani, "da je u strahu, da bi se moglo dogoditi kakva demonstracija, posla-monitih duša ajeti se hrvatski narod, to tih plo-mljih dusa ajeti se hrvatski narod, to obveznost progovor tada dr. Starčević. On tvrdi da je sjedinjenje s Dalmačijom došlo na dnevnim rad na naručbu Austrije, koja staviv se u suvremenu narodu nepriznanimi Slavonom, popušta Poljakom, zabavlja Čehom kranjčajući bašnjudov lava, slobodu tuziljku Lisišniku; Sutli, Jadina, vjodna tuga, Gluro Elvonhuth; Ah, Šovjedo, gledaj! I. Zajec, Naroda slavnj! — I tako se hrvatski narod i opet jedan put udružio svojim pokojnikom. — Živilja Hrvatska!

Milan.

Pogled po svetu.

Trst, dne 6 novembra 1880.

Austro-Ugarska: Bođke nočnoj javljuju, da će Eljanov blvžog Liceltonstoljova, klubu stupiti u Hohenwartov. Tim bi ovaj broj 50. Eljanova, to posto bi se očarao njemački element, to bi slavenski zahtjevi i tožiće bali još manje odzlati i podrpo u istom, nego li dosad. U hrvatskom saboru došlo duo 5. t. m. na protres Barbićev predlog o pripojenju Dalmacije. Izjavlja, da je svatko svaki se avojski milinci i drugih, Hrboj i natplijajućim gorkim suzama onu grudu zemlje, pod kojom lože njihovo kosti. Na svadisom novu ditaru se ajuto i tugu; kod svakog groba vido se otet ili majku sa svojom drobnom dječicom u crnoj zavjeti, djevojke i mladiće, gdje pale svjedo i rješo grobovnu spomeniku svog pokojnika. Nohotice pali i sruši kraljice, niz leo stupiv u ono posvojeno mjesto u arkadah u hrv. Pantheonu, u kojem podnevnim osmnom onih voljikih duhova, koji su jedino svatim blistrim unom, svojom nadarujedom pljemom, odjokom plomnenog budeću svog karkog srca, poput Orton monili k sobi nosačevo i zabluđujuće dade hrvatskoga naroda. Na takvoj hodo hrvatski narod ušao nikad naboraviti; niko ikad, tođe on naj dušul dan sjetiti se u njihovih ostankama i ovjencati grob njihov, kašto i ovo godino, na vdomu usponomo. Nad grobom ih proporođitelja hrvatskih odjekova pjevanjem društva: "Sloboda", pod ravnjanjem g. J. Leventika, tuziljku, skladanu po F. S. Vilhuru, a "Sloga". Nad grobom, od Blenentu i tuziljku od Rudovacki, I grobal spomenel nešlih volkana Petra Proradovića i Augusta Šonca izrađenim po našem umjetniku Rondoliju u Tratu, bijelu razsvetljenu i ljepe nakladi. Promatrajući Mirogoj s uzvišenog mjesto — arkadah,

ske, kraljevsko i nadvojvodsko vlasti i pod velikim državnim početom. Ali je potvrda bila samo u koliko su još obstojele pravice, utvrđeno osudem od godine 1801.

Kad je bila sila tužiti se na kapotana ili gospođu, a tužba na oblasti nebi konstituci, onda bi Kastavci poslali svoga "oratora" pred "Prinopolov Štoltost", kao koja posebna provincija i on bi od veloga svrha dobio naputku ("instructiones"), koji su jo imao držati.

Po prilici pred 200 godinu zavladala jo misao, da može vladar sam za potrebu državne nametnuti plaćila gospođu i narodu. To se je pokazalo u nas jado tek 18. veku. Tako onda nahodimo biljegovinu ili "hartu bulanu", pak "Turkonsteuer" (porez radi Turaka), pak "Zapfenmass" ili državnu daciiju vinsku, pak zomiljarinu i neku vrat dohodarine.

Prvo izmorjenje prostora i dohodka od zemlje učinili su u ovih stranah za vladajuću Mariju Tereziju. Cela je Kastavčina radi to izmora onda bila podjeljena na samo dve porezno občine ili "Fassionsgemeinde": t.j. Halublje ili strana izdona i Rukavac ili strana zapadna. Tu razdiobu našli

između Rusije: Skopljen je sporazumak između Rusije i Vatikana gledajući popunjavanje biskupskih stolica. Iz Carigrada priobduju dvojbenu vies, da je poslanik Nelićev prijavio pohod ruskog cara sultana u proljeću. Višti iz Petrograda glase, da je caroviču na loženo, nok pogodi sultana na svoj povratak iz Atine iako bude njezinski car odputovao iz Carigrada.

Srbija: Skupština je zadovoljna

prikazanim državnim proračunom, jer da se iz njeg opri izdašni pregled o finansijskom položaju kraljevine. Neki listovi su donesli višst, da je mladi kralj neopazice bio pobegao iz konaka svojih majči kraljevi Natulji. Neki bili čudo! Višti iz Biograda javljaju, da nisu istiniti glosine o odstupu kojeg ministra.

Bugarska: Knez Koburg vratio se u Bugarsku i otvorio sobranje gospodarskog, u kojem izlazi "sjegnost svog polužaja". Vladin list "Svoboda" grozi se prevratom, ako "velovlasti" ne pri-

znaju Koburga knezom. Vladim kru-

ovi tvjedo se da će posjeti njemačkog

caru sultani i austrijskog ministra

Kalnoku Blščareku, što su svi ovih

dane obavili, posjepši rješenju bu-

garskog pitanja na ulicu Koburga.

Ruska novina tomu ne vjeruju.

Italija: Dne 9. t. m. sastali se u Montru mnogobrojni zastupnici raznih država, da proslave godišnjou bitku od god. 1807. Držalo se mnogo redontaljnih govorova.

Najposjeđe govorio je Imbriani u Imu, "noridžonog području". Kad se spomenuo Trsta, upao mu vladni povjerenik u rieč.

Imbriani reče tada povjereniku: "Pri-

mitite se i dopustite, da izrazim želju

da vi, kao stari Garibaldinac, ne uz-

manjkate u borbi, kad se bude radilo

o izbavljenju julskih Alpa". Kako se

vidi lijevi saveznika imamo onjek

mora, pak dvojimo, da će se obistinit želja pordeke "Istrije", da vidi hrvatske

čete stupati uz talijansko strilece.

Franjina i Jurina

Jur. Kada si se, Franjina, klasti ovih osam dan, da to ni bilo vider?

forinti. Voprinc i Mošdenico po 125 for., a ostalih 50 forintih same gospođi, to jest jezuitski kollegij na Reci.

Ključ gradskih vrata bilo je nesti kapotanu svaki veder, on je uticao u prodaju komunalno; župnika se nije biralo ravno, kao u stara vremena, nego narod je izabralo dvoješicu, a od to dvoješice jednoga izabralo je gospođu i predložila za duhovno načelnstvo biskupu. Izbor kandidata, slično tomu.

Reč bi, da ta osuda nije umirila ilj drugu stranu, ili možda nijednu, kad se jo 5 godina iz nje (1806) dogodilo kapotanu Morellu ono, što smo već pripovedali.

Za ono vreme bio je rektor redokoga kollegija Peter Franciscus Antonelli.

Kad bi novi vladar došao na prestolje, Kastavci bi urek u poklon predložili potvrdu statuta. Valjalo je u verovanom obliku podstreti statut.

Potpričivali su redom do Ferdinandove poslednjega pokojnoga cesara i kralja. Vele znamenit je nadin, kojim je cesar i kralj Josip I. potvrdio 28. februara 1707. Kastavčeve vjihov "stari zakon", latinskim patentom, krepostju svoje cesar-

su Francuze godine 1800 i uveli dve občine gornjim imenom. Grad je spadao u Halublje. Kasnije jo to god. 1849. i odlukom dvorske komore opata bilo je održano, jer u isti, samo glavarstva su bila dva, a občina su jo uvek smatrala jedinstvenom.

Kako je veliko veće grada i občine Kastavca imalo pravu zakonotvornu vlast, vidi se iz mnogih kaznenih ustanova statuta, ali ima u istom zakonu i nekoliko gradjansko-pravnih ili civilnih ustanova, koje ćemo ukratko spomenuti.

Zakon u hrvatskom jeziku znamenjuje narodnu dokončanu ili kako su naši stariji zapali za dušu, a brigadi zvao

zakon i statut, jer se kad god dosta

ime o zakonu tako i tako; a drugda se dita: statut ujomo i zakon čini.

Po starom hrvatskom pravu Kastavčeka znamo, da nisu bila krepostna pogodba, učinjene predo vodnje i prijedjeljeno.

doba kupio ili prodao, nobi valjano. Toga so narod spominje i sada, jer se dujo kao nečto za pripovjediti, da je ta i taj prodao oči i m' zakonom zemlju, stado itd.

Tko bi kupio od sime ili lečeri pod očinom vlastju, ili od sluge ili služkinje, mogli su gospodari svojim natrag, ma bila i vlast vrednost, samo da su kupcu dali dva solida.

Po hrvatskom pravu Kastavčeka zavon, ista je brigada najstarijemu a sonoznatljom slinu pokojnoga.

Brigača zvala su se zemljista, koja bi stariji zapali za dušu, a brigadi zvao

zakon i statut, što je koja i koja kada imala držati svake godine, pozivajući bližnju i dalmatnu robiju.

Beseda dolazi sigurno od brigati, brigici i matici nad dim.

Kad je tko ustanovio brigadu, pa kada gospodar za njim nista nobi odludio, onda Kastavčeki zakoni davaju brigadi najstarijemu sinu. I to je pravo, jer on je najblži i najprije pozvani zamolik promišlog oca. Budućemu od dvojice ili najstarijemu od sve braće davao je Kastavčeki zakon sonež.

Nastaviti će se.

